

mai napon is meg van, hogy t. i. az éjjeli levegő mérges alkotórészeket tartalmaz. Végül azon óvintézkedéseket adja elő, melyek mellett az éjjeli levegő lakásunkba való beáramlása alkalmával, a meghülés kizárható. (Bővebben közöljük.)

34. Dr. Ónodi D. Adolf „Az idegek szabálytól eltérő alakjainak jelentőségéről“ szólva, első sorban vázolja azt ontogenetikai szempontból, ide vonatkozó esetek illusztrálásával; kiemeli, hogy csak az ontogeniából lehet a kérdéses idegváltozatok érdekes morfológiai megjelenését megmagyarázni, minthogy azok egyszersmind lefolyt korai rendellenes embryonalis viszonyokat tárnak elénk. Azután összehasonlító szempontból tekinti egyes eltérő alakviszonyok jelentőségét, felemlíti, hogy egyes csekélyebb morfológiai eltérésekre csodálatos következtetéseket alapítottak. Ezeket elhagyva, hangsúlyozza az összehasonlító bűvárlatok kiválóan tudományos fontosságát és becseit, melyek egyedül képesek és hivatvák a látszólag távol álló alakok között az összekötő kapcsot szolgáltatni. Ezután oly változatok taglalásába bocsátkozik, melyeket sem ontogenetikai sem phylogenetikai ala-

pón megmagyarázni nem lehet, és melyek valamely ideg csekélyebb morfológiai eltérésére vonatkoznak és élettani jelentőséggel egyáltalán nem bírnak. Azonkívül eseteket hoz fel, melyek valamely bizonytalan alakviszonyt végleg eldöntenek és egyeseket, melyek egyszerűbben megjelenő alakviszonyokat derítenek fel. Végre érinti gyakorlati fontosságukat is és említ eseteket, melyek könnyen zavarba ejthetik a zabeszt ha ezen eshetőségre adott esetek által figyelmeztetve nincsen, és könnyen eshetik valamely rendellenes lefutású idegképlet kése élének áldozatául, kellemetlen következményeket vonva maga után. Felünteteti sok esetben egyes ideg-átmetszések eredménytelen voltát idevonatkozó idegváltozatok alapján. Végül egy általa észlelt idegváltozatot ismertet, mely $1\frac{1}{2}$ mm. vastag a látó idegek kereszteződésétől a látó ideg intraocularis részletének közepéig harmadáig haladó rendellenes idegtörzsrre vonatkozik, mely két gyökkel ered, egyik a belső izelt testtől 6 mm.-nyire, másika a szürke gumó és látóhuzam között; ezenkívül érdekessé teszi az együttérző idegrendszer fejéri fonatával való rendellenes szövetkezése.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(57.) HOL FÜRTÁK AZ ELSŐ ARTÉZI KUTAT? Már több ízben hallottam említeni, hogy az úgynevezett artézi kutakat Európában legelőször nem Franciaországban, hanem Magyarországon fűrták. Dr. Rudolf Schultze is „Die physikalischen Kräfte“ című munkájának 37. lapján ezeket írja: Allein dieses Kenntniss — az egyiptomiaknak és a khinaiknak a fűrott kutakról való ismeretét érti — war gänzlich verloren gegangen und so kann man es als eine neue Entdeckung bezeichnen, als man etwa im 17. Jahrhundert, zuerst wohl in Ungarn, dann aber in der französischen Provinz Artois Bohrversuche mit demselben günstigen Erfolge anstellte. A mennyire viszonyaim engedték, utánna jártam, hogy kitudjam: hol és mikor készítették Magyarországon az első fűrott kutat; de csak annyit tudtam meg, hogy talán Fehérmegyében készült az első. Mivel e ténynek pontos ismerete nem csak a physikust, hanem minden magyarembert érdekelheti, arra kérem a t. szerkesztőset szíveskedjék e kérdést a „Term. tud. Közlöny“ Levélszékroly rovatában közölni; talán lesz valaki tagtársaink között, a ki tud erre nézve adatokat.

SOMOGYI RUDOLF.

(58.) EGÉSZSÉG-ÉS MENTÉSÜGYI KIÁLLÍTÁS BERLINBEN, 1882-BEN. A német közegészségügyi és egészségügyi technikai társulatok kiállítását rendeznek 1882. évben Berlinben, hogy az európaszerte szétszórva levő, a köz-

egészségügyre vonatkozó tárgyakat eredetiben, rajzokban és mintákban egybegyűjtésük kényelmesen áttekinthetőkké, tanulmányozhatókká tegyék. E kiállításra Magyarország is meghívást kapott, a minnek következtében Budapesten helyi bizottság alakult, hogy Magyarország részvételt, méltó képviseltetését a kiállításon előmozdítása. A kiállítandó tárgyakat 40 csoportba osztották be, melyek közül az 1—25 csoport a közegészségügyre, a 25—40 csoport a mentésügyre vonatkozik. A főbb csoportok czimei e következők: talaj és levegő, utczák, utak és terek; ürülékek és hulladékok eltávolítása, nyilvános vízvezetékek, világítás, városok élelmezése, nyilvános mosó és szárító-, fürdő és tanintézetek, lakóházak, sok ember állandó befogadására szolgáló épületek és ideiglenes tartózkodására rendelt helyiségek, fogadók, vendéglők, kávéházak, gyárak, műhelyek, bányák és munkásgyarmatok, mezőgazdasági berendezések, élelmi és élvezeti szerek, gőz-, lóvonatú és elektromos vasútak, vízi közlekedés, ruházat és bőrápolás, fertőző betegségek, kórházak, temetkezésügy, állategészségügy, végül mindezekre vonatkozó irodalom és rajzok; továbbá tűzoltás, védelem a villám, árvizek, robbanások, a szárazföldi és vízi közlekedés, a vízalatti munka, a bányaművelés, gépek, malmok és gőzkazánok veszélyei ellen; első segélynyújtás szerencsétlenségek és sebesülések esetén békében és háborúban, kötözőterek,

tábori-, barak és hajókorházak, sebesültek ápolása háborúban, végül ismét az ezekre vonatkozó irodalom és rajzok. Bejelentéseket elfogadnak mindaddig, a míg térrel rendelkezhetnek; a tárgyak 1882. ápr. 15-ike és máj. 1-je közt Berlinbe küldendők. A kiállítás 1882. máj. 15-ikén fog megnyitni és szeptember végéig marad nyitva. Bővebb felvilágosítással e tárgyban úgy a berlini központi választmány (Centralbureau d. hygien. Ausstellung, Berlin. W. Werderstrasse 3—4), mint a budapesti helyi bizottság (Eszterházy utca 5. sz.) szívesen szolgál. A budapesti helyi bizottság fáradozásait már eddig is szép siker követte. A m. kir. belügyminiszter a kiállítást hivatalos pártfogása alá vette. A kiállítók közt látjuk a m. kir. belügyi, közoktatási, kereskedelmi, közlekedési és honvédelmi minisztériumokat, a szegedi kir. biztosságot, Budapest fővárosát, a budapesti közegészségügyi intézetet, a Vörös Kereszt egyesületet és még vagy 30 társulatot és magániparost. — De a budapesti helyi bizottság arra is törekszik, hogy a budapesti és általában a magyarországi közönség azon oktató, a közegészségügyi fogalmakat terjesztő előnyökben is részesüljön, melyeket a kiállítás közvetlen megtekintése nyújt. E célból egyrészt tervezi, hogy a Berlinben kiállítva volt magyarországi tárgyak visszaérkezésük után Budapesten is közszemlére tétessenek ki, másrészt a felette tanulságosnak ígérkező berlini kiállítás megtekintését is ajánlja nemcsak hazai szakköreinknek, de általában a művelt közönségnek is. R. A.

(59) Fölkérettünk a következő sorok közlésére:

A „Természettudományi Közlöny“ 147. füzet 478. lapján olvassuk, hogy az *Onobrychis Visianii*-nak a „*Flora exsiccata Austro-hungarica*“-ba való felvétele nem döntő a növény faji önállóságára nézve. De hogy ez esetben Kernerer döntő, olyanféle a rovarvezetőnek ismertetéséhez csatolt jegyzetéből is (474. lap) gyanítható, mert tanácsot ad Kernerer-nek, hogy az *O. Visianii* Borb. *O. alba*-nak *Vis.* kellett volna neveznie; tehát ha a kérdésben forgó növényt megnevezendőnek tartja, akkor annak, úgy hiszem, faji önállóságot is tulajdonít, mert különben azt, hogy minek hívjuk, szóba nem hozta volna. Daczára eme rám nézve kétségtelenül előnyös megjegyzésnek, ki kell jelentenem, hogy a rovatvezető úr idézete nem helyes, minthogy a Kernerer által synonym gyanánt idézett *O. alba Vis.* után ott áll még: „*non (Waldst et Kit.)*“, „*nec. Desv.*“, a mi annyit tesz, hogy nem a régibb keltű Waldstein- és Kitabel-féle, sem nem a Desvaux-féle *O. alba*! A dalmát *O. albát* ennek folytán másképp kell nevezni, mert a szörénymeyei

O. alba (Waldst. et Kit.) nevét, iure prioritatis, már egy második, ifjabb dalmát növény nem viselheti. Ez épen az *O. Visianii* eredete. Az *O. alba Vis.* csak akkor jöhetne tekintetbe és használatba, ha az *O. alba (W. Kit.) Desv. (non Vis.)* megdöntötték, de ez kétségtelenül szilárdabb alapon nyugszik mint az *O. Visianii*.

BORBÁS VINCZE.

(60.) SZÉTÁGAZÓ VILIAM. A Természettudományi Közlöny f. évi júniusi füzetének levélszekrényében a zivatarok statistikájának gyűjtése végett adatok közlésére szólíttatván fel, érdekesnek tartom a következőket közleni:

F. év augusztus havában alsó-ausztriai Reichenauban tartózkodván, sajátserű természeti tüneménynek voltam szemtanúja. E hó folytán Reichenauban több égi háborút megfigyeltem és pedig, hogy a dörgésben, mely a magas hegyektől körülvelt völgyben sokkal nagyobbserű mint a síkságon, és a villámok czikázásában gyönyörködhessem, ily alkalomkor rendszeren a lakóházam mögött fekvő sziklaverandára mentem fel, honnét az eget majdnem minden oldalról szabadon láthattam. Aug. 21-ikén este 6 óra tájban a Raxalpe felől sűrűn húzódó sötét fellegek és az időnként hallható dörgés szinte szokott helyemre szólított, midőn a villámlások és dörgések részint nyugoti, részint északnyugoti irányból mindig sűrűbben ismétlődtek. Eső nem esett; szélcsend volt. Mivel 7 óra tájban a Nap a 6840 láb magas Raxalpe mögött már lenyugodott és az egész láthatár sötét fellegekkel volt borítva, már az esti szürkület kezdett terjedni, midőn egyszerre egy, a többinél erősebb villám világitá meg a láthatárt. Feltekintve s a villámot sem az éjszaki, sem az északnyugoti oldalon nem látva, tekintetemet hirtelen feljebb, a zenith felé irányoztam és nagy meglepetéssel párosult elragadtatással láttam, hogy körülbelül a völgy közepének megfelelő zenith-pontból sugárszerűen 7 vagy 8 irányban vagy sugárban (ezek számát az idő rövidege miatt nem voltam képes meghatározni) egyszerre 7 vagy 8 villám czikázott le egész a láthatárig. Az egyes villámok közti hézagok tökéletes symmetrikus beosztást mutattak az égboltozaton, úgy hogy a villámok lefutása valami óriási kerék küllőihez hasonlított. A dörgés alig volt nagyobb, mint a megelőző többi villámlásoknál. Mire tekintetem az ég zenithjére irányult, akkor már az egyes villámok a központból kifelé czikáztak, úgy hogy azoknak első kiindulását vagy keletkezését a központból, mi szerfelett érdekes lehetett, nem figyelhettem meg.

Dr. LENDVAY BENŐ,
Pozsonmgye főorvosa.

A leírt érdekes villámtünemény nagyobb-
szerű zivataroknál gyakran előforduló szét-
ágazó villám volt. A mi a tüeneményt érde-
kessé tette volt, az azon különös helyzet,
melyben észlelő helye a villám irányához
volt. A villám ugyanis épen e hely felé tar-
tott, midőn a hegykatlan szélei által von-
zatva, szétágazott és a magasabb hegyekbe
több irány felé csapott. H. Á.

(61.) Sz. G. úrnak G.-án. Kérdésére,
hogy „hol volt Maupertuis akkor, mikor
az Oriont az északi fényben vérvörösnek
látta? — következőkben válaszolunk:
Maupertuis 1736. decz. 18-ikán (nem a mult
század végén, mint Reclus írja) Öfwer-
Torneaban, Laplandban észlelte ama fen-
séges sarkfényt, melyen keresztül az Orion
csillagzatát vérvörös környezetben látta,
mint ezt Reclus művének II. kötetében (364.
lap.) meséli. Maupertuis ugyanis részt vett
az 1736-ban fokmérési célokból Laplandba
kiküldött tudós expedícióban; ennek ered-
ményeit, valamint az ezen utazáson viselt
dolgoit leírja „*La figure de la terre*“ Páris-
ban, 1739-ben megjelent művében. Ezen
munka 59-dik lapján van az a hely, melyre
Reclus gondolt, midőn a föntidézett szava-
kat leírta. A hely fordításban következőkép
hangzik: „Dél felé az égboltozatnak nagy
részét oly élénken pirosra festve láttuk,
hogy az Orion egész csillagzata úgy látszott,
mintha vérbe merült volna; ez a fény kez-
detben nyugodt volt, rövid idő múlva azonban
élénken mozgott és miután a violaszíntől
a kékszíniig változott volt, kupolává alakult,
melynek teteje a zenithől csekély távol-
ságra esett dél nyugat felé.“ — Az Orion
az égbolt egyenlítőjének két oldalán fekszik
s így Torneaban, a sarkkörön $23\frac{1}{2}$ foknyira
emelkedik a horizon fölé. Minthogy a sark-
fény a pólushoz közeledő helyeken nem
az ég alsó részén dereng, hanem rendszeren
a zenith körül úgynevezett „koroná“-t képez,
semmi lehetetlenség sincs benne, hogy az
Orion az aurora fénykévéin keresztül lássék.

HELLER ÁGOST.

(62.) Másik kérdésére, hogy „miért van
Reclus II. kötetének 493- és 494-ik lapján
az állítva, hogy 600 méternyi mélyen van
lent a korall a tengerben, a 499-ik lapon
pedig, hogy 50 méternyel alantabb egyetlen
egyét sem fedez föl a kotró-készülék?“ —
azt válaszolhatjuk, hogy az idézett két helyen
két különböző dologról van szó: A 493-ik
lapon általában a mélységekről, melyekben
állati élet van, a 499-ik lapon pedig ki-
válóan a *szírtéptő korallokról*. Ezekről
jól mondja Reclus, hogy 50 méternyel
alantabb nem élnek. — A tulajdonképeni
szírtéptők a Madreporák, Porites-ek, Mille-
porák és Maendrinák családjának a fajai;
a *Lophohelia prolifera*, melyről Reclus azt

mondja, hogy Norvégia partjain a felszíntől
600 méternyre levő kősziklákra van tapadva,
az Oculinák családjából való, melynek tagjai
általában arról nevezetesek, hogy mind-
annyian mélyen-lakók. Valamely nagyobb
állatcsoport (Polypok) elterjedésének köre
lehet korlátolt, de nem absolute határolt;
a mélység még a szírtéptő korallok egyes
családjaira és nemeire is változó. A kolibriki-
ről is tudjuk, hogy meglekdedül trópusi
madarak, mégis vannak köztök fajok, a
melyek 4—5000 méter magasban fészkelnek.

P. J.

(63.) V. K. úrnak Cs.—ón. Az Aphidák-
kat illető speciális munka az utóbbi évek-
ben sem francia, sem német nyelven nem
jelent meg. L. Courchet munkája (*Étude
sur les galles produites par les Aphidiens*.
Montpellier 1879), mely különben könyv-
árusi úton nem is kapható, csak némely
gubacskepző fajra vonatkozik s azoknak is
inkább csak gubacsait tárgyalja. Az angol
szakirodalom egy igen jeles és szépen illusz-
trált, kimerítő munkával gazdagodott; ez:
Buckton, „*Monograph of the British
Aphides*.“ London, Roy. Soc., 1876—81.
Három kötet, 114 színes nyomású táblával;
ára 60 frt.

A magyar irodalom terén, a szőlő-
pusztító fillokszeréről közölt népszerű ismer-
tetéseken kívül, az Aphidákra vonatkozólag
eddig csak a következő három cikkek-
látott napvilágot: Dr. Horváth Géza,
Abaujmegyei Aphidák; Dr. Szaniszló
Albert, Egy új levéltetű faj, mely buza és
árpa gyökerén élődik; Dr. Horváth Géza,
A buza és árpa gyökerén élő Schizoneura-
fajról. Mind a három cikkek a „*Természetr-
ajzi Füzetek*“-ben jelent meg és pedig az első
az I., a két utóbbi a IV. kötetben.

Azonkívül még H. O. ismertette Köz-
lönyünk VIII. köt. 66. l. Balbiani észlele-
teit a tölgy fillokszerájáról. H. G.

(64.) K. S. úrnak H. D.-on. Olyan
munka, melyben az *indigó- és buzér-festő-
anyag* gyártásának módszere részletesen le-
volna írva, tudtammal nincs. Katona Dienes
írt egy kis füzetet, „*Európai indigó
netovábbja*“ (negyedik bővített kiadás
Pest, 1869, Bucsánszky Alajosnál) czim-
mel, melyben az indigóról és csüllengről szól,
elmondván röviden azok termelését és
gyártását is. Meggyőződésem azonban az,
hogy *kár minden krajczárért*, melyet e két
festő növény termelésére kiadnak, mert ma
már az indigó és az alizarin (buzérfesték)
tömegesen a gázkatrányból állítható elő.
Franciaország most már egy lat buzérgyö-
keret sem termel és egy pár év múlva az
angol piacon is hiába fogjuk keresni a
bengál indigót.

WARTHA.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.